

Şiir Ve Roman Tadında Tarihten Bir Kesit Bir Enver Masalı

– M.Nihat Malkoç · 26 Mayıs 2026

M. NİHAT MALKOÇ

Yazar Onur Şavlığ'ın "Bir Enver Masalı" romanı alanında bir boşluğu dolduruyor.

Epey zaman önce Onur Emrullah Şavlığ adlı kıymetli bir yazar "Bir Enver Masalı (Meşrutiyete Doğru-1881/1908)" adlı romanını, henüz mürekkebi kurumadan imzalayarak tarafıma gönderdi. Bu nazik davranışı için kendisine çok teşekkür ediyorum. Bugüne kadar kıymet verip de eserini adresime gönderen şair ve yazarların eserlerini öncelikle okur ve değerlendiririm. Fakat eserini gönderdi diye de hak etmeyi lâf olsun diye de övmem. Esas olan eserin edebî kıymetidir. Fakat eksiklerini dile getirirken de nezaketten hiçbir zaman ayrılmam. Çünkü eleştiri muhatabını incitmeden azamî hoşgörülle yapılırsa maksat hasıl olur.

Onur Emrullah Şavlığ'ın kaleme aldığı, 350 sayfadan meydana gelen "Bir Enver Masalı (Meşrutiyete Doğru)" romanı Kasım 2025'te Ateş Yayınları arasında okurlarla buluştu. Kitabın ön kapağında kahverengi bir Enver Paşa fotoğrafı var. Fotoğrafın arka planında o döneme ait savaş figürlerine yer veriliyor. Arka sayfada romandan aşağıdaki kesit veriliyor:

“Hâl böyle olunca da dev anası evlatları, doğduğu topraklarda dümeni elinden kaçırmış. Öyle ki

zembereğinden boşanmış bir saat gibi dönen dümeni bir daha tutma, yakalama imkânı kalmamış. Üstelik on yıllardır belirsiz bir rotada sürüklenen gemiye şimdi bir de pruva kısmından, yani tam baş taraftan, İttihat rüzgârı musallat olmuş. Maalesef geminin bundan kaçarı da yokmuş! Öyle ki tüm yelkenleri bu rüzgârla dolmuş... Ve gemi, bu güçlü ama acemi rüzgârın önünde tehlikeli, karanlık sulara doğru savrulur olmuş..."

Tarihî bir şahsiyet olan Enver Paşa'yı yazmak herkesin harcı ve de haddi değildir.

Kıymetli yazar Onur Emrullah Şavlığ'ın "Bir Enver Masalı (Meşrutiyete Doğru)" romanı dört bölümden meydana geliyor. İlk bölüm "Dev Anası", ikinci bölüm "İttihat ve Terakki Cemiyeti", üçüncü bölüm "Meşrutiyet'e Doğru", dördüncü bölüm ise "Meşrutiyet'in İlanı" adını taşıyor. Yani yazar, romanında ilerlerken kronolojik bir sırayı esas almıştır.

Eğitimci-yazar Onur Emrullah Şavlığ, 1988 doğumlu genç denebilecek bir yaşta, gördüğüm kadarıyla da edebiyat mahfillerini yakından takip eden, büyük bir ilgi ve merakla edebiyatın künhüne vakıf olmaya çalışan, yaptığı işi seven ve içselleştiren donanımlı bir yazardır. O; Enver Paşa'nın inişlerle çıkışlarla, zafer ve hezimetlerle dolu, çok canlı, hareketli ve bir o kadar da renkli hayatını yazabileceğine inanmış cesur bir kalemdir. Zira bir türlü yerinde durmayan, daima bir şeyler peşinde koşan, normalin çok ötesinde yoğun bir hayat yaşayan ve tarihin olağan seyrini değiştirme iddiasıyla hareket eden Enver Paşa'yı yazmak her yiğidin harcı ve de haddi değildir. Onu bir roman kahramanı olarak yazmak mangal gibi bir yüreğe sahip olmayı gerektirir. Çünkü o; hıyanetle vatanseverlik arasında gidip gelmiş, bir türlü tarihte olması gereken yere oturtulamamıştır. Onu yazmak için öncelikle Enver Paşa'yı tarafsız bir gözle (bütün önyargılardan arınarak) çok iyi anlamak ve etüt etmek gerekir.

Bir biyografi metni ancak bu kadar derin, son derece güzel ve şiirsel olur.

Yazar Onur Emrullah Şavlığ'ın "Bir Enver Masalı (Meşrutiyete Doğru)" romanının başında "Öz Geçmiş Tadında" başlıklı bir bölüm var. Yazar, bu kısımda hayat hikâyesini farklı (özgün) bir üslûpla okura sunmuş. Bu, yazarın doğumundan bugüne kadar geçen süreçte yaşadıklarını şiir tadında dile getirdiği, hatıralarla bezenmiş bir çeşit otobiyografi metnidir. Yazarın dününe ışık tutması açısından bu metinden bir bölümü paylaşmak istiyorum:

"Onur Emrullah Şavlığ, 1988 yılının mısır koçanlarını altına çeviren sıcak bir Karadeniz ayında, Samsun'un Terme ilçesinde dünyaya geldi. Aslen Orduludur.

Çocukluğu, 90'lı yılların değişmeyen ritüellerine uygun şekilde; gazoz kapağı ezerek, futbolcu kartı biriktirerek geçti. Çeltik tarlalarının kenarında çamurdan araba yapmak, üçgen çizip "pıtk" oynamak, hele yaz akşamları sivrisineklerin düşmanı "duman arabası"nın peşinden koşmak o dönemdeki her çocuk gibi onun da en büyük zevkiydi. Akıl-baliğ olduktan sonra bir gün yolu şehir kütüphanesine

düştü. Orada karşılaştığı “Çalikuşu”yla çitlembik ağaçlarının ardına düştü. Ondandır ki ilk gençliğinin geçtiği babasının mahalle bakkalında, Terme şehir kütüphanesinden taşıdığı kitaplarla kendine yeni bir dünya kurdu. Uzun yıllar bu dünyanın başkanı da vatandaşı da kendisi oldu.

Bu dönemde muhayyilesini yoğuran başka bir şey de TRT'nin o meşhur radyo tiyatrolarıydı. Her sabah sabırsızlıkla beklediği “Arkası Yarın”lar, onun ruhuna, Akşehir Gölü'ne maya çalan hoca hesabı sanat mayası çaldı. Ancak onun için gerçek sinema pazar akşamlarındaydı. Türk ve dünya klasiklerinden devşirme radyo sinemaları; onu, edebiyata, bu sefer kulaktan bağladı. Tabi bu edebî atmosfer, salt radyo yayınlarıyla sınırlı değildi. Huzurun ve sükûnetin ses kaydı olan kasetler de onun dimağını besliyordu. Yine pencere önünde el işi ören annesiyle dinledikleri Şeyh Şamil, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Akşemseddin gibi menkıbeler; ona fark ettirmeden dünyasına maneviyat serpiştiriyordu."

Bir biyografi metni ancak bu kadar güzel ve şiirsel olur. Kitapların ikliminde okuyarak, fikrederek ve neticede yazarak geçen bir hayat ancak böyle güzel ifade edilir. Bir hayatın izdüşümünü ancak bu kadar isabetli düşer satırlara. Şiir desen şiir değil, nesir (düzyazı) desen nesir değil, belki "şiirle nesir arasında şiire banılmış satırlar" dersek daha doğru olur.

"Bir Enver Masalı" romanı Osmanlı Devleti'nin sancılı dönemlerine ışık tutuyor.

"Bir Enver Masalı" romanı Osmanlı Devleti'nin o sancılı son dönemlerine ışık tutuyor. Bu dönemin en çok konuşulan ve tartışılan figürlerinden biri olan, bazılarınca hain, bazılarınca da büyük hürriyet ve halk kahramanı ilân edilen Enver Paşa merkeze alınarak onun etrafında tarihsel bir kurgu inşa ediliyor. Benzerlerine pek benzemeyen, özgün bir kurguya sahip olan bu biyografik roman I. ve II. Meşrutiyet dönemlerine götürüyor okuyucularını. Yazar Şavlığ, okuyucusunu o dönemlerde gezdirmekle kalmıyor, o dönemi iliklerine kadar yaşıyor okuyucularına. Romanın en büyük başarısı da bu bence. Çünkü Enver Paşa'yla ilgili çok şey söylendi ve yazıldı. Bize daha çok enteresan gelen, onun normal (sivil) hayatta takındığı tutum ve davranışlardır. Ötesini zaten tarihten öğrenebiliyoruz.

"Bir Enver Masalı"nda, üst düzey bir asker olan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun akışını değiştiren Enver Paşa'nın yanında, hayatın olağan akışında bizim gibi meziyetleri ve zaafı da olan sade insan Enver Paşa'yı da görüyoruz. Belki sıradan insan reflekslerine de sahip olan bu hayatın içindeki Enver Paşa'yı (şahsen) daha çok seviyor ve kendimize yakın buluyoruz.

"Bir Enver Masalı"nı okuyunca görüyoruz ki yazar Onur Emrullah Şavlığ, roman kahramanına mesafeli bir yerde duruyor. Onu ne göklere çıkarıyor ne de yerin dibine batırıyor. Roman içerisinde bazen ona yaklaştığı, bazen de ondan uzaklaştığı bölümler olmuyor değil. Fakat tarihin vereceği hükmü kendisi vermiyor, bu hataya düşmüyor. Çoğumuzun malumu olan tarihî gerçekler roman tadında okuyucuya yansıtılıyor. Olması gerektiği gibi romanı güzelleştiren ve edebî kılan konusu değil, anlatım biçimi (üslûbu) oluyor. Bu üslûp romanı daha akıcı, ilgi çekici (merak uyandırıcı) ve okunur kılıyor.

"Bir Enver Masalı", roman kahramanı olan Enver Paşa'nın tarihteki yerini ve önemini anlatan kuru bir tarih anlatısı değil. Aksine Osmanlı'nın son dönemlerinde vazife alan üst düzey bir askerin hayata karşı vermiş olduğu mücadele ve o mücadelenin çeşitli safhaları edebî bir kisveyle okuyucuya aktarılıyor. Hem bir tarih kitabı hem de roman okuduğunuzu aynı anda hissediyorsunuz. Yazar Şavlığ bunu fevkalâde başarıyla gerçekleştiriyor.

"Bir Enver Masalı" romanında hüznün ve coşkunun yansımalarını görürüz.

"Bir Enver Masalı (Meşrutiyete Doğru)" romanı bir edebî eser olmasına rağmen didaktik unsurlarıyla okuyucusunu o dönemin tarihî hadiseleriyle ilgili olarak bilgilendiriyor aynı zamanda. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine damga vuran Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa; Tragusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı (özellikle Kafkas Cephesi), Orta Asya'daki Basmacı Hareketi başta olmak üzere birçok mücadelede önemli roller oynamıştır. Bunlar içerisinde özellikle Edirne'nin Bulgarlardan geri alınmasında başrol oynayarak "Edirne Fatihî" ünvanını kazanmıştır. I. Dünya Savaşı'nın önemli harekât ve hezimetlerinden biri olan Sarıkamış Harekâtı'nı o tertiplemiş, on binlerce askerimiz bu harekâta şehit olmuştur. Kardeşi Nuri Paşa (Killigil) komutasındaki orduyu Azerbaycan'a gönderek Bakü'nin Ermeni ve Bolşevik işgalinden kurtarılmasını sağlamıştır. Yine I. Dünya Savaşı'ndan sonra Orta Asya'ya geçerek Sovyet Rusya'ya karşı Türkistan milli mücadelesine katılmış, Basmacıların liderliğini yapmıştır. 1922 yılında Tacikistan'da girdiği bir çatışmada hayatını kaybetmiştir. Böylece 41 senelik hareketli ömrü son bulmuştur. O aslında 41 yılda yüz senede bile yapılamayacak işler yapmış, az zamana çok şey sığdırmıştır. Bütün bunların yansımalarını Onur Emrullah Şavlığ'ın "Bir Enver Masalı" romanında açıkça görürüz. Bu, okuyucuyu bazen derin bir hüzne bazen de coşkuya büründürerek duygular arası sert geçişe neden oluyor. Zira Enver Paşa hem cesur hem maceraperest hem de vatanseverdir.

Şavlığ, "Bir Enver Masalı"nda zengin bir kelime dağarcığıyla karşımıza çıkıyor.

Kıymetli yazar Onur Emrullah Şavlığ'ın "Bir Enver Masalı" romanına baktığımızda yazarın Enver Paşa ile ilgili yoğun bir ön çalışma ve okuma temrinleri yaptığı her hâlden belli oluyor. Zira romanına kahraman olarak seçtiği bu tarihî şahsiyetin yediden yetmişe her şeyine hakim bir duruş sergiliyor. Tarihî romanlarda bu ön okumalar (çalışmalar) çok mühimdir. Aksi hâlde roman kahramanı ile ilgili yazacağınız yanlış bir cümle koca emeğinizin çöp olmasına yol açabilir. Bu hususta sadece okumak yetmez, çok yönlü bakış açılarını da dikkate almak ve onları da eserine dahil ederek tarafsız olmak da çok önemlidir.

Onur Emrullah Şavlığ, "Bir Enver Masalı" romanında zengin bir kelime dağarcığıyla karşımıza çıkıyor. Fakat yaşayan Türkçeden uzaklaşmıyor. Bununla beraber yerinde ve ölçülü olmak üzere "sirayet, uhrevî, teessüf, ulviyet, müzakerat, teşci etmek, mamafih, binaenaleyh, mesuliyet, halaskâr, zevat, izzet-i dergâh, mukavemet, ahali, nizam, meşveret, istihsal, cem etmek, yek, muzaffer, asude, mefkûre, efsun,

evham, müsterih, dimağ, münevver, allame, anasır, vesika, elzem" gibi Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri kullanmaktan da çekinmiyor. Belki bu kelimelerin Enver Paşa zamanının sık kullanılan kelimeleri olması yazarı bu tercihe zorluyor. Fakat bu gibi kullanımlar süreklilik arz etmediği için kulakları ve zihinleri tırmalamıyor. Hatta dönemin kültürünü ve medeniyetini başarıyla yansıtmayı sağlıyor.

Bence devamı gelmeli bu güzel romanın.

Gafletlerine rağmen tartışmasız büyük bir vatansever olan ve bütün Türklerin tek bir çatı altında bir araya gelmesini sembolize eden Turan idealinin mimarı olan Enver Paşa, Türk tarihinde hakkıyla ve lâıkiyla anlaşılammış ve anlatılmamış güçlü bir asker profilidir. Onu aşırı övenler de, acımasızca yerenler de hatalıdır bence. Bu roman gerçekte görmek istediğimiz Enver Paşa'yı insan merkezli olarak anlatıyor. Son dönem Osmanlı tarihine ilgi duyan ve Enver Paşa'yı merak edenlerin bu güzel romanı mutlaka tez elden okuması gerekir.

Romanın sonuna geldiğimizde, Şavlığ'ın romanın devamını getireceğine, nehir roman olacağına dair işaretlerini görüyoruz. Bence de devamı gelmeli bu romanın. Yoksa eksik kalır.

Ön hazırlıklar açısından çok büyük bir emeğin ve gayretin ürünü olan, özgün oluşuyla da fark yaratan "Bir Enver Masalı" romanının yazarının şahsî gayretlerine rağmen ilgili mecralarda yeterince tanıtılmadığını, bunun için de söz konusu mahfillerde hakkıyla ve lâıkiyla konuşulmadığını düşünüyorum. Oysa üzerinde konuşulmayı fazlasıyla hak ediyor bu kıymetli roman. Gençlerimizin, öğretmenlerimizin, akademisyenlerimizin, edebiyat camiasında kalem oynatanların ve tüm okurların bu romanı eleştirel gözle okuması elzemdir.

Genç yazar Onur Şavlığ'ı bu başarılı ilk romanından dolayı kutluyorum. Şavlığ'ın bundan sonra da roman vadisinde dolaşmasını ve bu tarz romanlar yazmasını umuyoruz. Zira son dönem edebiyatımızdaki böylesi başarılı kalemler ilgisizlik yüzünden körelmemelidir.